ב״ה

כסף או ארון קבורה?

עם ישראל עומד סוף סוף לצאת ממצרים.
מיליוני יהודים אורזים את חבילותיהם,
שואלים כלי כסף ושמלות משכניהם המצרים
ויוצאים עם רכוש עצום.

רק יהודי אחד - במקום לדאוג לצבירת רכוש,
עסוק בלחפש ארון קבורה...

שיעור לחיים על סדר עדיפויות.

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת בשלח

THE SHLUCHIM OFFICE

לתרומות והקדשות, צרו קשר: jewishinsights@shluchim.org

©

Published and Copyright 2021 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5782 – 2022

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

א. ביזת מצרים

מקור 1 חומש שמות, פרק י"א פסוק י"ב

דַּבֶּר־נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׁאֲלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רְעוּתָהּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב.

רש"י

דַּבֶּר־נָא: אֵין נָא אֶלָּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ הַזְהִירֵם עַל כָּךְ, שֶׁלֹּא יֹאמַר אוֹתוֹ צַדִּיק אַבְרָהָם "וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם" (בראשית ט"ו), קַיֵּם בָּהֶם, "וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל" (שם), לֹא קַיֵּם בָּהֶם.

מקור 2 חומש שמות, פרק י"ב פסוקים ל"ה-ל"ו

וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כִּדְבַר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאֲלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת. וַה' נָתַן אֶת־חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיַּשְׁאִלוּם, וַיְנַצְּלוּ אֶת־מִצְרָיִם

מקור 3 חומש שמות, פרק י"ד פסוק כ"א ואילך

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם, וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל־הַלַּיְלָה, וַיָּשֶׂם אֶת־הַיָּם לֶחָרָבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם. וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה, וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם. וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם, וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כֹּל סוּס פַּרְעֹה רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו אֶל־תּוֹךְ הַיָּם.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה, נְטֵה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם וְיָשֻׁבוּ הַמַּיִם עַל־מִצְרַיִם עַל־רִכְבּוֹ וְעַל־פָּרָשָׁיו. וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם, וַיָּשָׁב הַיָּם לִפְנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ, וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ, וַיְנַעֵר ה' אֶת־מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם. וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם וַיְכַסּוּ אֶת־הָרֶכֶב וְאֶת־הַפָּרָשִׁים, לְכֹל חֵיל פַּרְעֹה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם, לֹא־נִשְׁאַר בָּהֶם עַד־אֶחָד.

וַיּוֹשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם, וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שְׂפַת הַיָּם.

רש"י

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת. שֶׁפְּלָטָן הַיָּם עַל שְׂפָתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל, כְּשֵׁם שֶׁאָנוּ עוֹלִים מִצַּד זֶה כָּךְ הֵם עוֹלִין מִצַּד אַחֵר, רָחוֹק מִמֶּנּוּ, וְיִרְדְּפוּ אַחֲרֵינוּ.

וַיַּסַּע מֹשֶׁה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּם־סוּף, וַיֵּצְאוּ אֶל־מִדְבַּר־שׁוּר, וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת־יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא־מָצְאוּ מָיִם:

רש"י

וַיַּסַּע מֹשֶׁה: הִסִּיעָן בְּעַל כָּרְחָם, שֶׁעִטְּרוּ מִצְרַיִם אֶת סוּסֵיהֶם בְּתַכְשִׁיטֵי זָהָב וְכֶסֶף וַאֲבָנִים טוֹבוֹת, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹצִיאִין אוֹתָן בַּיָּם - וּגְדוֹלָה הָיְתָה בְזַת הַיָּם מִבְּזַת מִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר "תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף" (שיר השירים א') - לְפִיכָךְ הֱצָרַךְ לְהַסִּיעָן בְּעַל כָּרְחָם:

מקור 4 תלמוד בבלי, מסכת בכורות, דף ה' עמ' ב

שֶׁאֵין לְךָ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא הָיוּ עִמּוֹ תְּשָׁעִים חֲמוֹרִים לוּבִים טְעוּנִים מִכַּסְפָּהּ וְזָהֳבָהּ שֶׁל מִצְרַיִם.

>> הרבי

היהודים יצאו ממצרים עשירים מאוד

על הפסוק "ויהי בשלח פרעה את העם", איתא בתורה אור[1] ובדרושי חסידות שלאחרי זה[2] (על יסוד המבואר במדרשי חכמינו ז"ל) שזהו מה שפרעה פעל ב"העם" שיתעלו מעילוי לעילוי .

ופשטות הענין - הרי זה מה שכתוב[3] "וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות... וינצלו את מצרים", ועד ש"אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים"[4] , ובזה ניתוסף עוד יותר על ידי ביזת הים, עד כדי כך, שבקושי היו יכולים לנתק אותם משם אפילו כדי ללילך למתן-תורה, שלכן נאמר[5] "ויסע משה את ישראל מים סוף" (הסיען בעל כרחם).

1) ר"פ בשלח.
2) תו"ח ואוה"ת שם.
3) בא יב, לה-לו.
4) בכורות ה, ב. מכילתא בשלח יד, ח. תנחומא בשלח כה. הובא בפרש"י בא יג, יג.
5) בשלח טו, כב (ובפרש"י).

ב. רכוש רוחני

מקור 5 תורה אור, פרשת בא, דף ס' עמוד ג'

כִּי רפ"ח נִצוֹצִים נָפְלוּ בִּשְׁבִירַת הַכֵּלִים, וּמִזֶּה נִתְבָּרֵר בְּגָלוּת מִצְרַיִם ר"ב נִצוֹצִים. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרַיִם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם. וּכְתִיב רַב לָךְ כו'.

>> הרבי

עושר גשמי ורוחני

והיינו, שהיה אצלם ריבוי גדול בענינים גשמיים, ומזה מובן שהיה גם ריבוי גדול בענינים רוחניים, כך, שגם ברוחניות היתה פעולת ה"רכוש גדול"[6] שעל ידי ביזת מצרים וביזת הים, שהוא ענין בירור הניצוצות, כידוע הפירוש[7] במה שכתוב[8] "וגם ערב רב עלה אתם", דקאי על ר"ב הניצוצים שנתבררו מכל רפ"ח הניצוצים, ולאחרי זה נשאר לברר רק פ"ו ניצוצים, שזוהי הגימטריא דשם "אלקים".

...והענין בזה - שאצל בני ישראל באים שני הדברים ביחד: לא יכולה להיות עריבות בגשמיות, בשעה שאין זה קשור עם רוחניות; ולאידך, כאשר ישנו ענין הרוחניות, צריכים להמשיך זאת גם בגשמיות, שהרי תכלית הכוונה היא - "המעשה הוא העיקר"[9].

וענין זה מודגש ביותר בנוגע ל"רכוש גדול": ההתעסקות של בני ישראל בה"רכוש גדול" היתה מצד ציווי הקב"ה - כמו שכתוב[10] "דבר נא באזני העם וישאלו גו' כלי כסף וכלי זהב", ואמרו רבותינו ז"ל[11] "אין נא אלא לשון בקשה, אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאַלוּ ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם, קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, לא קיים בהם".

6) לך לך טו, יד.
7) ראה כנפי יונה ח"ג סנ"ו. הובא במג"ע אופן נח. תו"א בא ס, ג. ובכ"מ.
8) בא יב, לח.
9) אבות פ"א מי"ז.
10) בא יא, ב.
11) ברכות ט, סע"א ואילך.

ג. מיהו החכם?

מקור 6 חומש שמות, פרק י"ג פסוק י"ט

וַיַּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. כִּי הַשְׁבֵּעַ הִשְׁבִּיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהַעֲלִיתֶם אֶת־עַצְמֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם.

מקור 7 מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי י"ג, י"ח

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה חֲבִיבוֹת מִצְווֹת עַל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ. שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲסוּקִין בַּבַּזָּה שֶׁל מִצְרַיִם, וּמֹשֶׁה עָסוּק בְּמִצְוָה. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר (מִשְׁלֵי י' ח') חֲכַם לֵב יִקַּח מִצְווֹת.

וּמִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ הֵיכָן יוֹסֵף קָבוּר? אָמְרוּ: שָׂרַח בַּת אָשֵׁר נִשְׁתַּיְּרָה מֵאוֹתוֹ הַדּוֹר. הָלַךְ מֹשֶׁה אֶצְלָהּ וְאָמַר לָהּ: הֵיכָן יוֹסֵף קָבוּר? וְאָמְרָה לוֹ: אָרוֹן שֶׁל מַתֶּכֶת עָשׂוּ לוֹ מִצְרִיִּים, וּקְבָעוּהוּ בְּנִילוּס נָהָר, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ מֵימָיו. הָלַךְ מֹשֶׁה וְעָמַד עַל שְׂפַת נִילוּס, אָמַר: יוֹסֵף יוֹסֵף הִגִּיעָה [הַשְּׁבוּעָה] שֶׁנִּשְׁבַּע הקב"ה לְיִשְׂרָאֵל לְגָאֳלָן, וְהִגִּיעָה שְׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבַּעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל. עַכְשָׁיו שָׁמְעָה וְיִשְׂרָאֵל מְעוּכָּבִין לְךָ, אִם אַתָּה מְגַלֶּה עַצְמְךָ, הֲרֵי מוּטָב. וְאִם לָאו, נְקִיִּים אֲנַחְנוּ מִשְּׁבוּעָתְךָ. מִיָּד צָף אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף.

ר' נָתָן אוֹמֵר: יוֹסֵף בְּקַבַּרְנִיטָן שֶׁל מְלָכִים הָיָה קָבוּר. הָלַךְ מֹשֶׁה וְעָמַד עַל קַבַּרְנִיטָן שֶׁל מְלָכִים, וְאָמַר: יוֹסֵף, יוֹסֵף! מִיָּד נִזְדַּעְזַע אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, הָלַךְ מֹשֶׁה, וּנְטָלוֹ וֶהֱבִיאוֹ עִמּוֹ. לְכָךְ נֶאֱמַר וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת [יוֹסֵף] עִמּוֹ.

>> הרבי

משה לא התבלבל

ואף על פי כן, מצינו במדרש בפרשתנו[12] על הפסוק[13] "ויקח משה את עצמות יוסף", "עליו הכתוב אומר[14] חכם לב יקח מצוות, שכל ישראל היו עסוקין בכסף וזהב (מביזת מצרים), ומשה היה עסוק בעצמות יוסף".

וזוהי הוראה לכל אחד ואחד: כיון שעומדים אנו בהיציאה מן הגלות, שעל זה נאמר "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" - אזי יש צורך להבהיר ולשלול ענין של טעות.

ובהקדם המשל הידוע[15] מענין הכניסה אל המלך - שהמון העם מסתנוורים מהיופי

12) שמו"ר פ"כ, יט.
13) בשלח יג, יט.
14) משלי יו"ד, ח.
15) ראה תולדות יעקב יוסף פ' ואתחנן. מאור עינים פ' תשא. אור המאיר פ' וישלח. כתר שם טוב סצ"ז. וראה גם תו"מ ח"כ ע' 46. וש"נ.

והיוקר שישנו בחדרים החיצוניים שבארמון המלך, ונשארים שקועים שם עד כדי התעלפות... ואלו שהם חכמים גדולים יותר - ממשיכים לילך חדר לפנים מחדר; אבל, יש צורך בחכמה עמוקה ביותר - וגם זה לא מועיל... - שלא להשקע ולהבלע לגמרי מגודל היוקר והעילוי שבחדרים הפנימיים וטרקליני המלך, ולא לשכוח שהתכלית המיתית היא - להגיע אל המלך בעצמו.

ועל פי המבואר בזה - הרי ענין החכמה אינו מועיל על זה, כי, מצד החכמה והשכל, הרי מעלת הדברים היקרים שבחדרים הנזכרים לעיל (לפני הכניסה אל המלך בעצמו) גדלה כל כך, שעילוי זה מספיק לו עבור כל ימיו בעולם הזה ובעולם הבא, מבלי להגיע אף פעם אל העצמות!

ולכן, יש צורך להבהיר, שגם כאשר ישנו הענין דביזת מצרים, ועל ידי זה מקיימים ציווי הקב"ה - אין לשכוח, שישנו ענין חשוב יותר - ציווי הקב"ה שישנו ב"עצמות יוסף", בה"יוסף" שבדורנו.

וזוהי ההוראה לכל אחד ואחד, בדברים קצרים - שאף על פי שישנו "רכוש גדול" על פי תורה, על פי פנימיות התורה ועל פי רזין דרזין, הן ברוחניות והן בגשמיות, ובאופן של "גג ורצפה כאחד ממש" וכו' וכו' - צריך לדעת, ש"חכם לב יקח מצוות"; להתקשר בה"עצמות" דיוסף. ואז באים להתכלית האמיתי, שזהו הטוב האמיתי של כל אחד ואחד, בתוך כלל ישראל

משיחת יו"ד שבט, ה'תשי"ט, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תורת מנחם חלק כ"ד עמוד 52